

Jan Otto Andersson
Åbo, Finland

NORDEN efter EU – og livet efter væksten
29.- 30. juli på Højgården i Bagsværd, nord for København

**Visionerna om Norden som jämviktsekonomi:
Retrospektivt och i nutidsperspektiv**

Gunnar Adler-Karlsson

- *Lärobok för 80-talet (1975)*
- *Nej til fuld beskæftigelse. Ja til materiel grundtryghed (1977)*
Tankar om den fulla sysselsättningen

“Skulle man ikke kunne tænke sig, at staten i stedet for en fuld beskæftigelse og en dermed sammenhængende stadig stigende materiel standard slet og ret garanterede borgerne en materiel grundtryghed og en retfærdig fordeling af det dertil nødvendige arbejde, samt at samfundet i øvrigt indrettedes således, at individerne fik den størst mulige frihed til at virkeliggøre deres ønsker, i hvilken retning de end måtte gå?”

Oprør fra midten

- Bogen argumenterer for et "humant ligevægtssamfund", og den præsenterer ideen om borgerløn.
- Bogen inspirerede til dannelsen af bevægelsen "Midteroprøret", der havde Niels I. Meyer som frontfigur.
- Bogen blev blandt andet oversat til engelsk og svensk.

Norden År 2030

En konkret utopi

- Designern **Henrik Wahforss** och fotografen **Leif O. Pettersson**
- **Förenade Norden**, en union bildad av de nordiska staterna
- "Det ökade engagemanget för **en dräglig civilisation på jorden** har gett människorna ett ödmjukare förhållande till de egna materiella behoven, som underordnas Förenade Nordens **jämviktsekonomi**".
- Vi ser hur man arbetar, bor, äter, klär sig och lär sig. Det mesta är **småskaligt**, kvarteret grundenheten, energin produceras av **sol och vind**, "**ombruk**" präglar produktionen och "**sambruk**" konsumtionen. Det finns värnplikt för alla kallad "**samtjänst**" och en medborgarlön kallad "**samlön**".

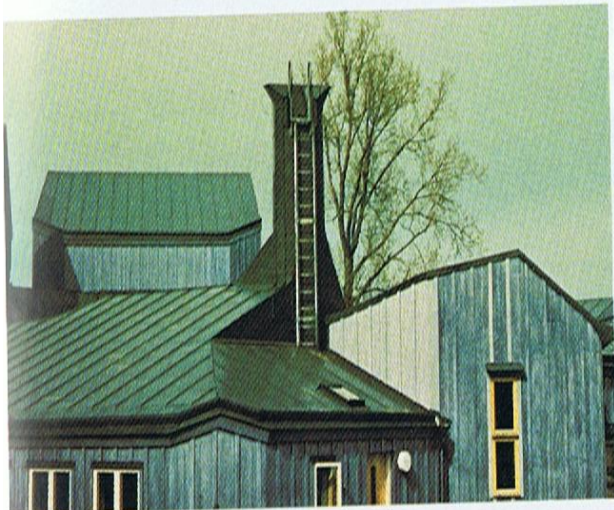


*Arbetslust för framtidsmål
leva gott men utan prål
prutas kan på all slags flärd
för att få en rättvis värld.*

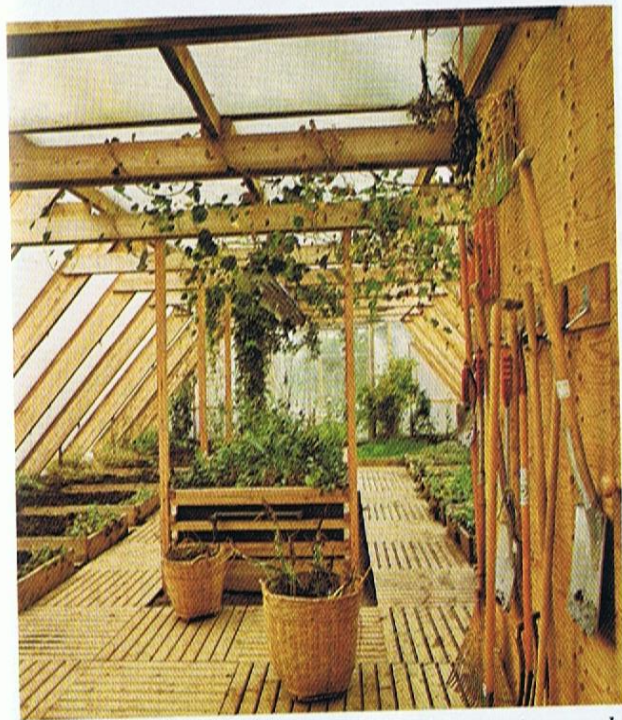
**Ett rödgrönt idealsamhälle med en egen gul-
blå-vit-röd fana och en nationalsång om
naturen, arbetslust och självtillit.**

**Norden År
2030**
Henrik Wahlforss • Leif O. Pehrson

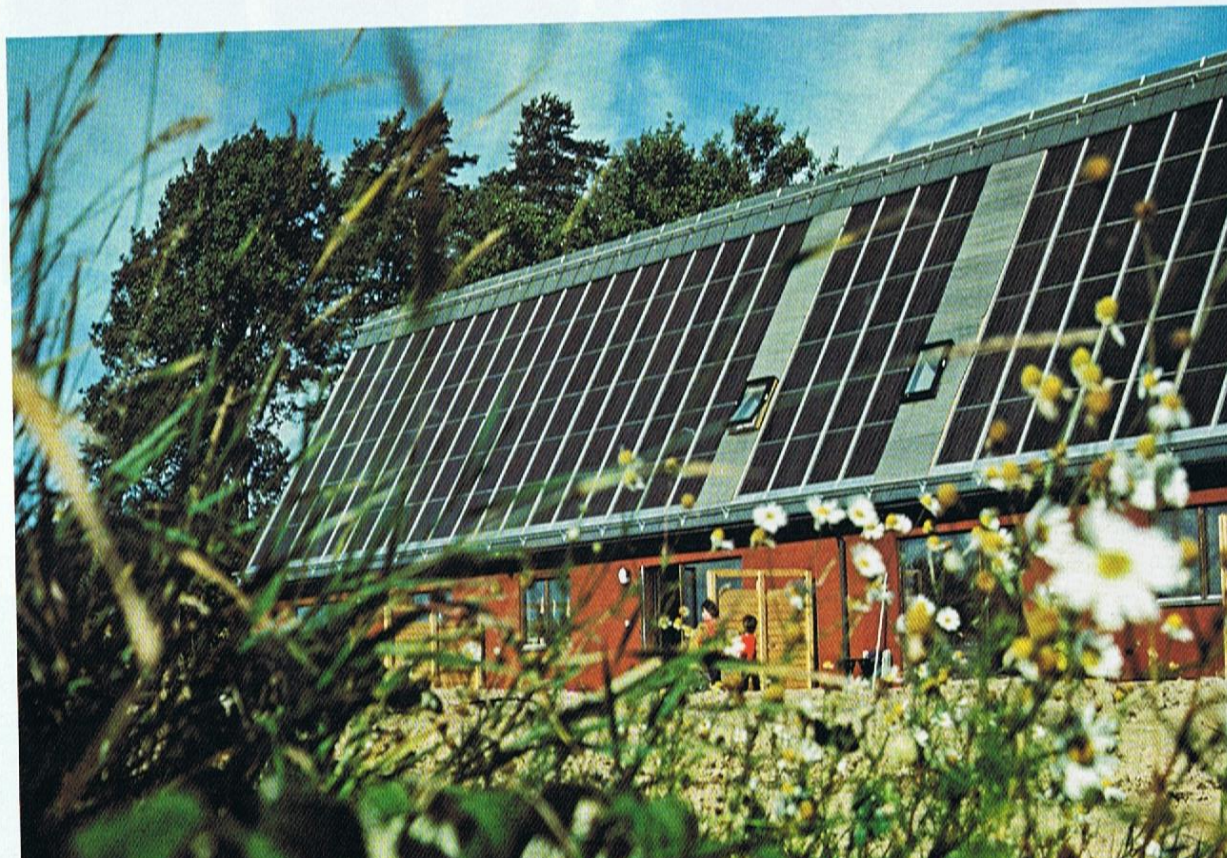




Taklandskap och prång ger ögonfröjd.



*En grönsaksvind blev ett gammalt vindskontor i ett stads-
hus.*



Vänsterframtid – Nationalekonomiska studier av fordismens kris och morgondagens alternativ (1988)

Fordismens kris leder till:

- växande svårigheter för de nordiska modellerna
- växande sysselsättningsproblem
- växande statsfinansiella problem, bristande "internationell konkurrenskraft"
- ökad ekonomisk brottslighet
- växande vantrivsel och osäkerhet om framtiden
- minskat socialt ansvar och minskat förtroende för det politiska livet.

Innehållsförteckning

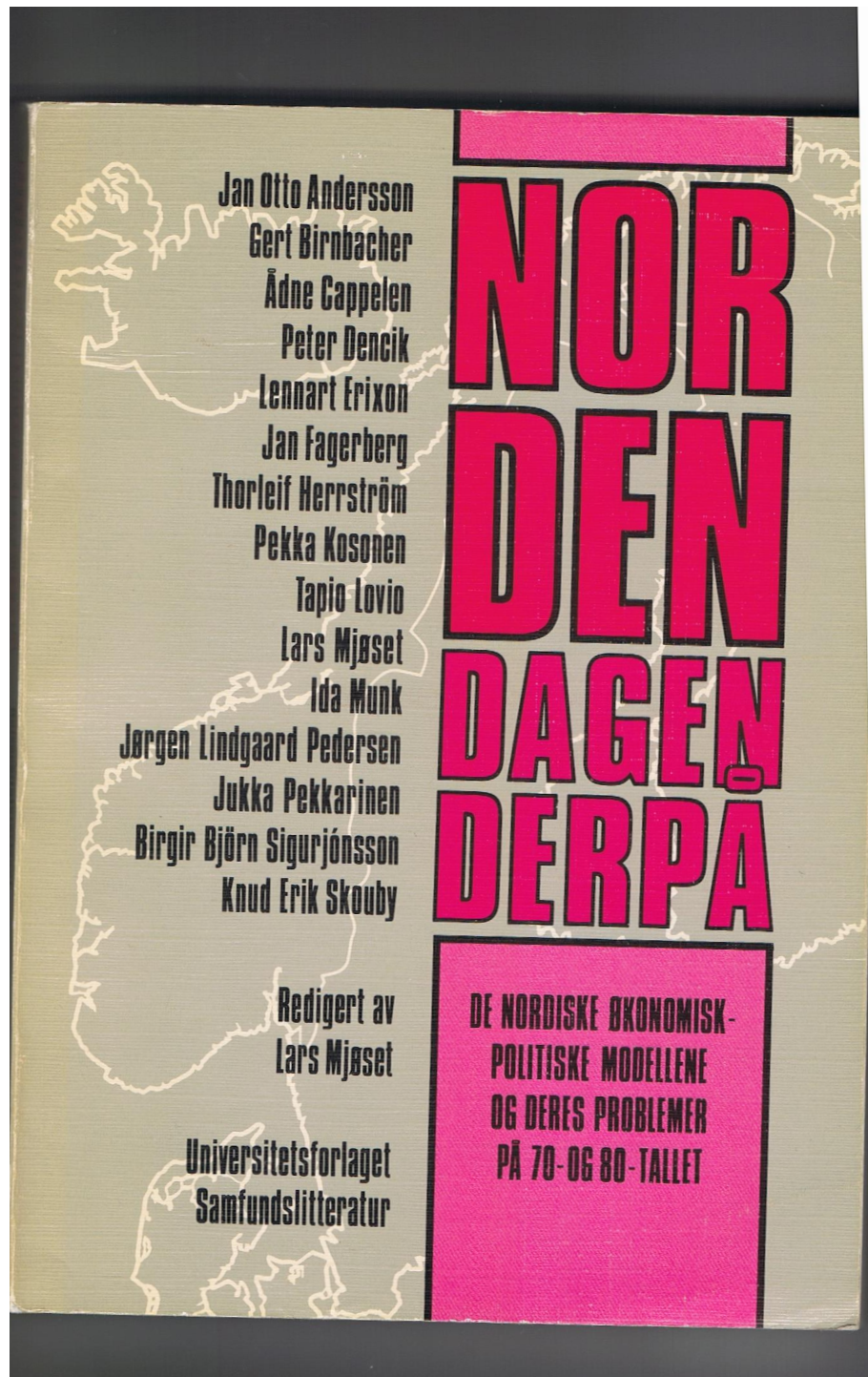
Förord	5
INGRESS	
1. Invit till den nordiska socialismen	9
BYGGSTENAR	
2. Kapital och nationalstat	23
3. Reguleringskolans politiska ekonomi	53
4. Den svenska modellen i kris	73
5. Var återfinns kommunismen?	83
STRÄVPELARE	
6. Marx' vision i dagens Norden	101
7. Blandekonomin dilemma och dualekonomiska möjligheter	118
8. Statens roll i omvandlingen av de mogna industriländerna	136
9. Medborgarinkomst som mål och medel	158
10. Medborgarinkomsten i tre samhällsvisioner	174
Litteraturförteckning	186

Marx' framtidsvision i dagens Norden

- I **Marx** anda beskrev jag en framtid bestående av två sektorer – "nödvändighetens och frihetens rike".
- En kombination av en storskalig och högteknologisk socialism av den typ som **Edward Bellamy** 1887 beskrev i den omåttligt populära skriften *Looking Backward: 2000–1887*,
- och av *News from Nowhere* (1890) där **William Morris** vaknade upp förflyttad hundra år framåt i tiden. Han fann sig i ett efterrevolutionärt rödgrönt London. Människorna där var kreativa och aktiva. De trivdes med och var stolta över det de gjorde.

Marx' (och Gorz') framtidsvision

- En förutsättning för den fria småskaliga sektorn var, i min version, att alla fick en allmän grundinkomst kallad **medborgarinkomst**.
- Den var ett instrument för en gradvis övergång **från kapitalstyrt lönarbete till ett självvalt och självstyrt arbete**.
- Jag såg de nordiska länderna som lämpade för en sådan utveckling mot ett i Marx' mening genuint kommunistiskt samhälle – **”det positiva upphävandet av den privata egendomen”**.
- Upphävandet av den kapitalistiska privategendomen återställer ”den individuella äganderätten i den utsträckning, som den kan förenas med de landvinningar, som den kapitalistiska epoken har gjort”. (Kapitalet vol I).
- Samma uppdelning i två sektorer – en **”heteronom”** och en **”autonom”** – var också, **André Gorz'**, en av nyvänsterns förgrundsfigurers, beskrivning av ett idealt framtidssamhälle.



På 1980-talet samlades femton nordiska samhällsforskare kring ett flerårigt projekt. Vi hade börjat arbetet inom NSU:s studiekrets i politisk ekonomi och fortsatte med att analysera hur de nordiska ekonomiskpolitiska modellerna hade mött kriserna på 1970- och 1980-talet.

Hur hade de anpassat sig till det nya världsekonomiska läget och hur hade de hanterat de interna spänningar som hade växt fram i de modeller som hade etablerats under 1950- och 1960-talen?

1986 utkom en tjock bok "Norden dagen derpå" redigerad av **Lars Mjøset**.

Fem olika modeller

- Vi fann att det fanns fem rätt olika ekonomisk-politiska modeller i Norden.
- Den svenska modellen med solidarisk lönepolitik och aktiv arbetsmarknadspolitik fanns ju som en medveten konstruktion.
- I de andra länderna fann vi mindre uttalade modeller, men som innebar att den ekonomiska politiken kännetecknades av nationella mönster och särdrag, som kunde förklaras av deras olika näringsstrukturer och olika politiska realiteter.
- Fastän vi gärna ville se förekomsten av en nordisk modell och förutsättningarna för ett starkare nordiskt samarbete var det inte helt lätt.

Nordisk ekonomisk-politisk integration?

- Av våra forskningsresultat kunde man dra slutsatsen att de nordiska ekonomierna hade dragit nytta av att var och en hade funnit lösningar som var anpassade till de specifika förhållanden som rådde inom dem.
- Det bästa vi kunde komma upp med var att de kompletterade varandra – danskt jordbruk, svensk maskinindustri, finsk skogsindustri, norsk olja och isländsk fisk. Det skulle innebära att Norden kunde vara en mångsidig och inflytelserik ekonomi, men skulle samma ekonomiska politik passa dem alla?
- Visst såg vi konturerna för en rödgrön framtid, men i dagsläget gav vi inte mycket för att det skulle hända utan en internationell fragmentering genom en finansiell kollaps.

Nordismen förgås, men "modellen" består

- Globaliseringen, finansialiseringen och EU förändrar de nordiska modellerna.
- Integrationen styrs inte av nordism utan av yttre och inre krafter med helt andra motiv.
- Den svenska modellen grävs ner tillsammans med löntagarfonderna.
- Helt olika valutapolitik i de fem länderna.
- Men intresset för "den nordiska modellen" sprids över världen.

Supermodellen!

- **The Nordic countries. The next supermodel.**

Politicians from both right and left could learn from the Nordic countries

The Economist, Feb 2013

- **Little Engines that Could: Can the Nordic economies maintain their renewed success?** *Richard B. Freeman (NBER, Harvard).*

- **NordMod2030 FaFo:**

“Et kjernesporsmål er om samfunnsaktørene vil klare å møte utfordringene, ved å fornye institusjonene og virkemidlene uten at det går på bekostning av målsettinger om rettferdig fordeling, balansert vekst, full sysselsetting og den politiske oppslutningen om modellene.”

What Can We Learn from the Nordic Model?

Jón Baldvin Hannibalsson on 6 July 2017

- The means are familiar.
- Social insurance (sickness, accident, old age, and unemployment insurance),
- Free access to quality healthcare and education, paid for by progressive taxation;
- Active labour market policy to get rid of unemployment;
- Affordable housing for all.
- Equality of the sexes and strong support for families with children.
- These are redistributive policies aimed at increasing equality and social mobility – as a matter of human rights not as charity.

What Can We Learn From The Nordic Model?

- The result is a society where equality of income and wealth is greater than elsewhere.
- This means that individual freedom is not a privilege of the few, but a matter of emancipation for the many.
- Social mobility – the ability to advance in society, if you work hard and play by the rules – is *de facto* greater in the Nordic countries than elsewhere.
- The Nordic model has by now replaced the United States of America as the land of opportunity.
- **This is the only socio-economic model, emerging in the last century, that has withstood the test of time in the era of globalization in the 21st century.**

Nordisk avväxt-litteratur

- ❖ **Christer Sanne:** *Keynes barnbarn – en bättre framtid med arbete och välfärd*, 2007
- ❖ **Marko Ulvila & Jaana Pasanen (eds):** *Sustainable Futures. Replacing Growth Imperative and Hierarchies with Sustainable Ways*, 2009
- ❖ **Jan Otto Andersson:** "Degrowth" – hallittu talouslasku, T&Y 4/2010 Nedväxt – behärskad ekonomisk nedtrappning. Ekonomiska Samfundets Tidskrift 3/2012
- ❖ **Tuuli Hirvilammi & Tuula Helne:** *Changing Paradigms: A Sketch for Sustainable Wellbeing and Ecosocial Policy*. Sustainability 6(4) 2014
- ❖ **Maria Joutsenvirta et al.:** *Talous kasvun jälkeen. (Ekonomi efter tillväxten.)* 2016

Ut ur ekorrhjulet – för att rädda miljön

Vårt krympande behov av arbete är en fantastisk möjlighet.

Det är orimligt att de andra aktörerna är beroende av företagens vilja – och villkor för – att "skapa jobb".

Utsläppsrätter ska kunna säljas och vinsterna delas till alla människor i egenskap av delägare i allmänningen.

Keynes barnbarn

EN BÄTTRE FRAMTID MED ARBETE OCH VÄLFÄRD



Christer Sanne



Jan Otto Andersson
Almedalen 3/7 2017

Det finska basinkomstförsöket – hur det ser ut och varför det sker i Finland (och inte i Sverige)

2000 arbetslösa får 560 €/månad i två år

- Det slumpmässiga urvalet omfattade cirka 175 000 personer, varav 2 000 personer valdes ut till försöksgruppen. I urvalet deltog de personer i åldern 25–58 år som fick arbetsmarknadsstöd eller grunddagpenning från FPA.
- Deltagarnas sysselsättning följs under försöket. Uppföljningen baserar sig i första hand på registerdata.
- Basinkomsten ersätter arbetslöshetsförmånen helt eller delvis.
- - Basinkomsten uppmuntrar till att söka sig ut i arbetslivet, avskaffar flitfällor och minskar byråkratin, sammanfattar **Marjukka Turunen**, chef för Juridiska enheten.